

Lema :

" CANTS POPULARS "

: :
:

INFLUENCIA DE L' OBRA DE L'ORFEO CATALA I DEL MESTRE
LLUIS MILLET EN EL RETROBAMENT I EXPANSIO DE LA CAN-
ÇO POPULAR A CATALUNYA

Tractar aquest tema, és una veritable gosadia per aquell que mancat d' erudició i autoritat musical suficient, ve a intentar bosquejar, encara que breument, aquest procés d' expansió a la nostra terra, comptant tan sols amb l' experiència, les ensenyances i els coneixements adquirits sota el guiatge i mestratge del Mestre Lluís Millet, de venerada i santa memòria, durant un bon nombre d' anys de perteneixença a la Secció Choral de l' Orfeó Català.

No obstant, portat per l' amor a totes les coses del nostre Orfeó i amb el desig de complir amb un deure de reconeixement vers aquell genial Mestre, intentarem tractar aquest tema, valent-nos, tan sols, del deixondiment espiritual que les seves ensenyances despertaren en el fons del nostre cor i la refinació que modelà en el nostre gust artístic, al infiltrar-nos la sensibilitat suficient per a gaudir amb tota plenitud de l' inefable goig de gustar la bellesa de la nostra cançó popular. Aquest procés de retrobament, estimació i amor pel Cant Popular, va neixer a la nostra terra a darreries del segle passat, agermanat, podriem dir, amb la fundació de l' Orfeó Català. Fins aleshores, poc, molt poc, coneixia el nostre poble d' aquesta humil flor boscana, caiguda en l' oblit des de temps llunyans, i si bé és cert que en altre temps havia flo-

rit amb tota ufana, restava ara seca i marcida pels anys en desús i per la decadència que des del segle XVIIIè mostraven totes les manifestacions de la nostra terra en l'ordre polític, històric i artístic, per l'asimilisme imposat per la força, restant aquesta oblidada i confinada pels camps, boscos i muntanyes, i en boca dels nostres avantpassats de pagesia, que cuidaren de traspassar-la com a preuada reliquia a les generacions que els succeïren.

Quins són els orígens del cant popular? Molt difícil és precisar amb certesa la naixença d'aquestes melodies que porten les sentors de la terra, mes hem de creure que florí aquest per excelència en l'època medieval.

Dins la seva rusticitat, fou l'únic mitjà de que es valgueren els humans d'aquella època, per a expressar tots els sentiments que l'esperit volia manifestar en les seves variants: amorosos, planyívols, piadosos, i fins i tot, d'odi i de guerra, sempre, però, amb un caràcter molt senzill. Mes tard, entronitzat que fou el Feudalisme, aquesta expressió s'anà refinant i amb el temps adquirí la forma melòdica que cuidaren de donar-li els trobadors d'aquella època, a l'extrem que podem afirmar que crearen una veritable escola amb l'estil i puliment de la tonada, i, sobretot, amb el bell cantar que constituïa el veritable refinament del seu art. No els faltava imaginació, i quan aquesta els mancava, les llegendes, els miracles i els fets bèl·lics i històrics, els hi oferien ample camp a la seva inspiració per la multiplicitat de temes a escollir, a mes d'ésser en aquells temps el terreny propici pel conreu del seu art, a admetre tota mena de sembra. Aquests cants fills de la terra, amb el temps, traspassaren els reduïts cercles naturals amb que el

Feudalisme els oprimia i lentament s' anaren expandint per carrers i places de ciutats i viles, fins arribar al fons de l'ànima del poble, que s' els feu seus i els guardà tan amorosament, que malgrat les centuries i les decadències, encara en restà una petita guspira, talment el caliu mig somort que resta amagat en el fons del que ha estat immensa foguera,

Les corrents universals dels darrers segles, i, sobretot, el mal gust i xabacania que els caracteritzà, encara precipitaren mes aquest procés d' extinció, per això molt hem d' agrair i estimar els esforços del gran Mestre Milà i Fontanals, per a la restauració i degustació del Cant Popular, i hem de reconèixer que molt li devem en aquest aspecte, al mateix temps que no podem deixar caure en l' oblit, el treball pacient d' investigació i estudi del Mestre Felip Pedrell, que consagrà quasi bé tota la seva vida a la recerca de la pura melodia, desenterrant i fent conèixer les obres dels grans clàssics, tals com Victòria, Comes, Flecha, Brudieu i altres, que restaven totalment oblidades.

De vertadera renaixença, doncs, podem, qualificar l' expansió que s' operà des de darrers del segle passat, en el retrobament de la nostra cançó, i l' artífex principal d' aquest renaixement no fou altre que el Mestre Lluís Millet, que la feu arribar novament al cor i als llavis del poble, per mitjà de l' obra de l' "Orfeó Català".

Lluís Millet, home de la terra, impregnat de la fortalesa i vitalitat del camp i la muntanya de la costa, i assadollat de serenitat i dolçor, encomanades per l' aiguabarreig de llum, cel i aigua mediterranis, músic per intuïció natural i d' àni-

ma fervorosa, ja en la seva adolescència tingué de manifestar el seu enamorament per tota aquella música que fos expressió pura dels sentiments que furgaven per dins del seu cor d'artista. Ell mateix ens confessa l'impressió que li produïa la música de Josep Anselm Clavé, amb les audicions dels seus cors, a les que mai hi mancava, i amb el goig i la il·lusió que seguia l'obra d'aquell precursor autodidacta, la producció musical del qual, estrictament no es pot considerar genuïnament popular, però, en canvi, la força, el sentiment i l'amor que els inspirava, tot feia endevinar que l'esperit que el dictava era sortida del mateix terror.

La idea de Millet, de fundar un Orfeó, no era altre que la fretura de disposar de l'instrument necessari per a donar expressió real i viva a tot allò que per dins seu neguitjava, i les polèmiques que sostenia amb el seu company de joventut, el Mestre Amadeu Vives, inflammat aquest darrer per sentiments semblants, però que apuntaven per altres viaranyes, forçosament tenien d'ésser aferrissades a mes no poder, tenint en compte el caràcter indomable dels dos contendents.

Vencé, finalment, Millet, que inculcà a Vives la necessitat de fer reviure i estimar, abans que tota altra música, aquella que portaven dins, que era la "seva" i donar-la a coneixer arreu amb el màxim de puresa i dignitat. D'aquesta comunió de sentiments i d'ideals dels dos joves artistes, en nasqué l'Orfeó Català, i amb ell l'instrument poderosíssim d'expansió i retrobament a la nostra terra, del cant popular.

Ja creat l'òrgan d'expressió d'aquests idels, amb la

col.laboració d' uns quants entusiastes seguidors, sembla que amb facilitat s' hauria pogut emprendre el fatigós camí escollit, però no comptaven amb l' oposició que molts dels primitius cantaires començaren a manifestar a aquelles cançons que titllaven de carrinclones i vulgars, malgrat les delicioses i perfectíssimes harmonitzacions de que estaven revestides i no comprenien que fos necessari prestar-hi el treball fatigós de pulir-les i matisar-les incansablement per a assolir una execució perfecta.

No és doncs, d' estranyar, la lluita del Mestre Millet amb la seva host, per arribar a inculcar-los-hi la vàlua d' aquelles composicions populars, que ell mateix i el Mestre Vives havien harmonitzat, tals com "El Pastoret", "La Pastoreta", "La Filadora", "La Filla del Marxant", "Els Tres Tambors" i altres, i encara menys es d' estranyar, tenint en compte l'època i l' ambient, que hi hagués un sector que rebutjés aquelles "cançonetes" que, segons ells, no tenien altre mèrit, que el record d' haver-les oït dels seus avis i pares en la seva infantesa, preferint, en canvi, cantar coses de més "altura", com deien.

Poc a poc, i malgrat les desercions dels irreductibles, el Mestre Millet anà minant els esperits que l' envoltaven i guanyà la batalla al despertar la sensibilitat d' aquells adictes seguidors, que començaren a estimar i a gustar d' aquells cants que els removien les fibres més íntimes del seu cor; que tenient tast de bressoleig de mare i un no sé què que sentia a flaire de la terra que trepitjaven. Mes, si en el reduït cercle de devots s' havia operat la transformació del gust

i despertada l' exaltació per aquests cants, calia eixamplar-la i encomanar-la a tots aquells altres sectors que desconexien o contemplaven amb indiferència aquest resorgiment. I veus ací, que la croada per a aquesta alta i noble missió, l' aconseguia l' Orfeó Català, amb el seu pelegrinatge per viles i pobles de tot Catalunya, on el seu pas deixava arreu la llevor, que germinava amb la creació i constitució d' altres entitats germanes d' ideal.

Altres harmonitzacions del Mestre Millet, seguiren a les primerenques: "El Cant dels Ocells", "El Compte Arnau", "La Dama d'Aragó" etc., anaren afegint-se al magnífic engranall de joies recobrades. L' exemple tingué els seus seguidors, doncs els nostres músics joves, veien en l' Orfeó Català l' instrument retransmissor de la seva inspiració vernàcula: Morera, Lambert, Pujol, Cumellas Ribó, Mas i Serracant, Botey, Pérez Moya, Mossen Romeu i molts altres contribuïren amb les seves delicades produccions inspirades sobre temes populars a la difusió i estima de la canço nostrada, fins arribar a la consagració definitiva i de total resorgiment i esplendor del cant popular, amb la producció dels grans poemes corals dels Mestres Pedrell, Nicolau i Manen, basats i inspirats quasi bé sempre amb la glosa de la melodia popular.

Cal fer esment principalíssim de l' institució per l' Orfeó Català, de la Festa de la Música Catalana, que es celebrà durant molts anys seguits i que fou l' esperó dels nostres músics per a despertar-los-hi la deu de l' inspiració amb l' afany d' assolir els premis que s' atorgaven als guanyadors. La gran producció musical que cada any s' anà aplegant amb la ce-

lebració de la Festa, valorà d' una manera inmensa l' arxiu musical de l' Orfeó, que sempre concedí els honors d' estrena a totes les obres premiades.

Molt mes ençà sorgí l' obra del "Cançoner de Catalunya", veritable coronament de l' esforç de tants anys i que assegurà d' una manera definitiva la supervivència de la nostra Cançó Popular. Un gran patrici, En Rafel Patxot, enamorat de la terra que l' havia vist néixer i de tot quant fos digne de la seva dignificació, patrocina amb tota munificència aquesta obra de busca i recerca de tota tonada escampada per la nostra terra i la seva anotació en el pentagrama i classificació corresponent, pel seu definitiu estudi i arxiu. A l' Orfeó Català li correspongué l'honor d' ésser encarregat d' aquesta empresa i treball tan important, i que el malagunyat Mestre Francesc Pujol cuidà de portar a terme, comptant amb un bon nombre d' entusiastes col.laboradors. Fins als llocs més apartats de la nostra terra arribaren els buscadors, en recerca del preuat tresor. Centenars i centenars de cançons varen ésser registrades i catalogades, recollides la majoria d' elles, moltíssimes vegades, de llavis de vellets xarucs d' ulls espurnejants, o bé d' algun esquívol llenyataire bosquetà, que resistien, desconfiats, els precs dels buscadors cançonaires a fer-los-hi cantar aquelles tonades que recordessin de la seva infantesa, mes al veure amb l' atenció que eren escoltades les seves cantúries, a les que no hi donaven valor de cap mena, i poc després els hi eren repetides una i altra volta, seguint les anotacions del pautat, amb no poca sorpresa, transformaven el seu primitiu recel, en oberta

franquesa i espontaneïtat, i treball hi hagué en mes d' un cas semblant, en posar termini a aquestes sessions de recerca, doncs no haurien acabat mai. De casos i anécdotes semblants, els Mestres Lluís Mª Millet, Tomas i Llongueres, i alguns altres, us en contarien un enfilall que els hi succeïren portant a terme aquesta noble i lloable missió. Sols a títol informatiu, direm, que d' algunes de les cançons populars més conegudes arreu de la nostra terra, se' n arribaren a recollir i classificar a dotzenes de variants de la mateixa cançó, amb lleugeres alteracions, segons la contrada en que era recollida.

Altrament, la labor gegantina desplegada per l' Orfeó Català durant els seus seixanta anys d' existència, amb prop d' un mileni d' audicions, ha estat per damunt de tot, una tasca educativa i d' expansió del cant popular projectada vers les esferes socials més disperses del nostre poble. Mai ha deixat l' Orfeó de dedicar un culte perenne a la Cançó Popular, i hem vist com en tots els programes de les seves audicions, des dels començaments fins avui dia, al costat de les grans obres corals dels grans mestres clàssics i contemporanis, tant nacionals, com estrangers, sempre han figurat en lloc d' honor les cançons genuïnament representatives de la nostra terra.

Aquest exemple ha estat seguit fidelment pel gran nombre d' Orfeons nascuts arreu de Catalunya, i res té d' estranyar, doncs, que els fruits d' aquest resorgiment hagin estat tan esplendorosos, i no sols aquesta expansió s' ha realitzat amb èxit a casa nostra, sinó que també s' ha obtingut la consagració del nostre Cant Popular, mes enllà de les nostres

fronteres, mercès a les excursions i pelegrinatges artístics a les principals capitals d' Europa, portats a cap per l' Orfeó Català.

Per si fos poc encara tot quant acabem d' esmentar i concretant en la personalitat del Mestre Lluís Millet el màxim cabdillatge en la resurrecció de la nostra cançó, sols ens resta recordar la seva enorme tasca educadora de refinament musical i artístic desplegada per mitjà dels seus escrits, tan senzills i corprenedors, de les seves publicacions documentadíssimes i de l' esforç constant de tota la seva vida, fidel reflexe de l' enamorament que sempre sentí pels cants de la terra. El seu llegat espiritual del magnífic i preuat tresor, "Cants espirituals per a ús del poble", d' una dolcesa seràfica, tan íntims, tan emotius, tan profundament religiosos, tan plens de caràcter racial, confirmen plenament la seva passió pel cant popular i retraten fidelment la seva incomparable personalitat humana, apostólica, artística, educativa socialment, i, sobretot, catalana.

Creiem, doncs, que amb aquest modest treball, hem intentat demostrar la influència decisiva que en el resorgiment musical de Catalunya, i, concretament, amb el retrobament i expansió del seu Cant Popular, l' Orfeó Català ha estat l' instrument d' expressió i divulgació de que es valgué el Mestre Lluís Millet per a portar a terme aquesta obra tan meritoria, cultural i patriòtica, obra que hem d' esperar restarà per sempre més gravada d' una manera inesborrable al fons del cor de tots aquells que anhelan per a la seva Pàtria, la gloria i l' enaltiment que en justícia, volent Déu, li correspon.-

BARCELONA, Febrer del 1952.-